

BÚCSÚLEVÉL BÁLINT ÚRHOZ

amelyben Mycoola az „ősbarát”
Csikász István nekrológja megírására kényszerül

Halálúzó ragyogásban.

Csupazon a kékülő ég alatt.

(n.p.m.: Évelő)

(.....)

„Nincs már hova lennem, kegyelmes istenem,

Mert körülvett engem szörnyű veszedelem

Segedelmem légy mellettem, ne hagyj megszégyenednem!”

(Balassi Bálint: Egy könnyörgés)

(.....)

„Jákob létráján kapaszkodom

beletekintek önmélységeimbe:

tükör a fény alatt, a föld fölött

elhamvadt tűz, amit látsz:

az alvilágban készül el

megmaradt hamunk: a rajz a váz

Gábrriel arkangyal szárnyain szállva

Elrugaszodom: toll – szírmok – pihék

Lebegnek emelnek s felszippantanak

A testtelen súlytalanságba

Kimerevített önmagunk vagyunk”

(Csikász István: Freskófestő)

(.....)

A „*Miért legyenek tisztességes, / kiterítenek úgy is. / Miért ne legyenek tisztességes, / kiterítenek úgy is.*” józsefatilai jóslata, rémálma: rajtad is erőt vett, mint shakespeareadákából száműzött, agyondohányzott lelkű királyfin. Ahogy már jó előre érezted a nyolcvanas, a kilencvenes évek lázas tennivágyásában, színházcsinálásában, első találkozásaink alakalmával is, arról beszéltél szív-szorongatón: jelei mutatkoznak annak, hogy felborult sejtjeid köztársasága. „*Lassan ezernyolcszázkilencvenedek*” – írtad a Van Gogh – monológban, a Bálint úrhoz intézett Tizenötödik levélben, akkor még a teljes gyógyulás, a visszasejtésed reményében, amelynek, tudtad, hogy életre szóló ára van, mert

*„Minden tablettá nyomorult
Keserűek s ráznak a gyógyszerek
Legnehezebb a külön út
Senki se szól: ez néma táj
Csak a kavicsok csengenek.”*

(Csikász István)

Miközben különutas élet-halál harcodat vívtad, elleneid, mint mindig, s azóta is önbecsapósdit és szembeköpősdit játszva mondták, mondogatták szinte sajnálkozóan: nem evilági vagy, sokkal inkább XIX. századi patetikus lélek, az vagy, akinek „túlírt” minden szava, mondata; akinek nagy ívűen barokkosak, teátrálisak a mozdulatai, túláradóak a gesztusai.

Hát persze, mert ők még csak nem is érezték, s talán sohasem adatik meg nekik az a kegyelem, hogy megérezzék adybandy gondolatának mulandóságunkkal felelő lényegét:

*Gesztusaink élnek, míg meg nem halunk,
s életünknek csak nézői a maiak...*

Nem adhattál mást, mi lényeged, így szól a madáchi parancsolat, létünk karátszáma. Ez volt a Te hitvallásod is. Könyörtelenül azzá lenni, amiért életre „tévedtél”, amire születted. Ezért nem is lehetett az másként, mint ahogy *igazság kereső körútjaidon* palócföldi Savonarollaként könyörtelenül, s mégis átlékesítőn, „*reformkori hevülettel*”, olykor „*több tonnás szívveréssel*” hirdetted az ígét, vélt és valós igazságaid.

Kettőnk távoli, s emlékeimben mégis oly közelinek tűnő kapcsolatára is átvi-rágzott ez a „zavarba” ejtően súlyos érzés, amit tisztán és egyöntetűen 1999 márciusában, *Levelek Bálint Úrhoz* című verseskönyved dedikációja hatására éreztem meg először igazán, jóllehet kétkedően. Ajánlásod olvasata ugyanis így hangzik:

**„Németh Péter Mikola
Ősbarátnak,
szintén polihisztórikus
illetőnek,
eszmétársi gyönyörrel.”**

(Csikász István)

Eszmerengőn, amikor ezt írtad, *Az ember tragédiája* részleteit mutattátok be az egykori váci kisdiákról: *Madách Imréről* elnevezett Művelődési Központ befogadó színházában, – a hely szelleme, mint mindig, itt is kötelezett – tár-sulatod a *Varietas Pódium Színház* tagjaival, igazán magasztos hangvételben. Ajánló soraid érzelemtől átfűtött, „túlzó ihletettsége”, minden bizonnyal, ezzel volt magyarázható. Egy évvel később, nem igazán tudtam mire vélni a dolgot, mikor is Expanziónk, váci kortárs művészeti fesztiválunk *Abderából–Abdérába* piros kis vicinálison érkező kompániáját az állomáson egy pisztonos előjá-tékára verselve fogadtad, avantgarde ötlet volt ez a javából, meg az is, hogy ajándékba, ismét egy *Levelek Bálint úrhoz* kötetet adtál, biztos ami biztos, újra dedikálva: *Expanzív szeretettel Mikolának*.

Utolsó találkozásunk sem volt kevésbé ihletett, akkor, az 1849. április 10-i győztes Váci Csata 152. évfordulóján a Honvéd Emlékműnél, melyet egykoron *Degré Alajos* építtetett, s az obeliszken, mint égre emelt mutatóuj-jon sírfelirata imígyen olvasható:

**„Ha a szabadság napjait élvezheted
Álld éret Istent,
S e szent hamvakat,
Honvédeink véréből nőtt fa,
Mely vész s viharban enyhe nyugtot ad.”**

Ott és akkor, a nyugtot adó szélviharban, zuhogó esőben, a „csontokon állva” a ’48-asok, a dárda élű fűszálak fegyvernőkei forradalmi emlékét vigyázva, ver-seinkkel feleselő, csontvelőnkig hatoló szélben hirdettük együtt az „igét”:

***Pecsétes verssel szánkon
legendák nyomában jártunk***

(.....)

Én azt mondtam:

**„Pogány hitemből testálok rátok /
Fekete szárnyakon fehér gondolatot**

Meg azt is, hogy

Szeretni indultam

azóta úton vagyok...

(n.p.m.)

Te azt mondtad. Dehogymondtad! Óceán mélységű, érces baritonoddal
az idő kőszirtjeivel feleselően az égre kiáltottad:

*Petőfi nevében szólok hozzátok!
Ne gondoljátok, hogy nem létezem.
Tudjátok ti a szavaimat, a verseket,
akkor is ha nem vagyok jelen,
százötvenkét éve már.*

*Hiába minden, mert mégis, nekem
Mindenkihez szólni kell.*

*Nem vagyok sehol, és mindig, mindenhol létezem:
lélekben, szívben, asszonyban, férfiben;*

(.....)

*hétköznapiakban, fájdalomban,
Hazámban is, meg idegenben;
szerelemben, dalban, ünnepen.*

***NEM BÁNT ENGEM** „Az egy gondolat...”*

mert ott vagyok, minden gondolatban

(.....)

A lázadás vagyok, aki nem tűri meg a zsarnokot!

(.....)

A lázadásban, az igazság vagyok!

Az én jelenemből a jövőbe kiáltok, mely nektek jelen,

Hiába vagyok én a múlt:

Nem Himnuszt akartam zokogni,

Véres induló az én „Nemzeti dalom”.

Hozzátok beszélek a mindenkori lét magyar nyelvén,

mert szétágaztam, mint gyökér a föld alatt,

titokban felütöm friss hajtásaimat,

mert minden márciusban tavasz van:

s együtt vagyunk a márciusokban

(.....)

Születésem és halálom óta, akár hány éves lehetek,

mégis itt kell lennem egyfolytában veletek

(.....)

Az én indulatom a leghatalmasabb:

MEGMONDTAM ! ITT NEM LEHET, SENKI RAB !

(Csikász István)

Kötelezvényként írtad le ezt, de nem csak ezt, hanem azt is, hogy az, aki az IPOLY-TÁJI HAZÁBAN, „Görbeországban”, Palóciában, szűkebb pátriádban B. gyarmaton tollforgatásra adja a fejét, annak a valakinek az elődökhöz méltón lehet, s szabad csak tennie a dolgát, mert „*híres elődök munkáiták meg*” ittlétét, az „*északi géniusz*” jövőképét, amelybe beleszületett. Sorsunk kegyelméből szellem – testvéreink, előjáróink a Balassák, a Madách-ok, a Mikszáth-ok, a Komjáthyk lettek.

Innen kürtölte világgá: – „*Mi lehet szebb dolog az végeknél*” – a *Mi Balassi Bálintunk*, a végek dicséretét, itt táncolta a palotást *Madách Imrénk* Fráter Erzsikével, itt lett gyakornok úr: *Mikszáth Kálmánunk*, a „*biszékes ateista*”, s itt élt „*a Homályból jövet a spiritiszta kába, eszmék narkomániása*”: *Komjáthy Jenő tanár úr*” a *verseiből is kisemmisített*, s ugyan itt lakott a végtelenség vonatkoztatolásában felcseperedő, tücsökbűvölő, az Ipoly menti fűzekről, s a *Civitas Fortissimáról = a Legbátrabb városról*, mint tündéerkerti édenről álmódó, *Szabó Lőrinc*.

Hol is lakott!? Ugye, mindannyian jól tudjuk, tisztelt gyászoló tömeg, hogy a ...? Hát persze, a templom utca 10-ben.

„*Jöjj hát Velem, – a halálba is! – mert nézd: „Itt az idő...”/ Itt mindig az van!.. / A most, vagy soha*” De mi a soha, mi a halál? Ki mondja meg nekünk, a harmadik évezred küszöbén, a szeptember 11-i newyork-i borzalmak láttán, hallatán, ebben a kivagyri amerikanizálódásban, a „szeretet tériszonyában”, *fogyó életünk növekvő lázában*, a gyászban hitfogyatkozáskor, Nekünk, az árvaságra jutottaknak, szeretteidnek, feleségednek, gyermekeidnek, unokáidnak, szellemtestvéreidnek, tanítványaidnak, testi-lelki jó barátaidnak, sors- és bajtársaidnak, az időtlenségben veled korcsmázgató felföldi gyönyörűeknek, az ismeretlen ismerősöknek, távoli tisztelőidnek, s azoknak, akik sohasem szerettek, mert meg nem értettek, – *hogy mi az igazság*.

**„Talán a halál az ősi lényeg ép,
A tiszta forrás, a valódi lét?”
„Halál az élet s élet a halál?”**

Komjáthy Jenő, a „*fekete-szívű drága*” költői kérdéseit idézve, egy pillanatra talán megvilágosodunk.

Mi, akik utolsó felföldi utadra elkísértünk, már sejteinkben tudjuk, hogy csakis ebben az isteni transzcendens reményben volt jogod meghalni, s van jogod tovább élni is, Mibennünk.

Mert bárhogy is szeretnénk, a könnyörtelen valóság, az az, hogy Mi halunk meg Tebenned, Mi a túlélők.

S életünk végzetes ellentmondásossága éppen ez, hogy gyermek – emlékezetünkben Önnönmagunkat felejténék el, ha téged elfelejténék.

Csikász Pista! Drága jó testvérünk a művészi utópiákban, költő társunk a bajvívásban, festő kománk az ecsetsanyargatásban; színi-rendező és tanár kollégánk a pedagógiában, a felnövekvő nemzedékek szeretetében, szolgálatában; kedves „polihisztorikus illetőségű ősbárátunk”: legyen meg a Te akaratod, miként a földiekben: a kilakoltatott fejekben, és a kilakoltatott lelkekben volt; azonképpen az égiekben, a kozmikus egészben is...

.....
*Mi Atyánk Isten, aki nem velünk,
aki nem velem, – úgy lehet
a mennyekben is ellenünkre vagy!?
– Ma ne legyen meg a Te akaratod;
de szenteltessék meg a neved,
és szálljon alá a Te arcod országa;
s jöjjön el végre jószágod ígérete,
miképpen a földiekben,
azonképpen az égiekben is.
Mindennapi kenyerünket add meg nekünk;
és bocsásd meg a mi f é l e l m e i n k e t ,
miképpen Mi is megbocsátunk az ellenünk jövőknek,
és ne vígy minket a rosszba, kárhozatra,
de őrizz meg a jóra, igazra;
és ne vezess minket a s e m m i b e ,
de szabadíts át a m i n d e n s é g b e !*

....

*– Per omnia, saecula saeculorum:
in aeternum. Ámen!*

(mycoola): AZ ÚR IMÁJA 2001. Szeptember 11-én)

Elhangzott a temetés napján, zuhogó esőben: Balassagyarmaton, 2001. szeptember 17-én, hétfőn a 15. órát követő időtlenségben.